

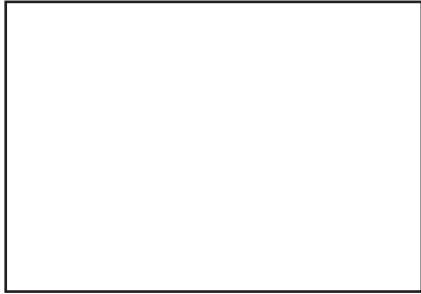

چهارک

صادق فتحی آشتیانی

مجموعه گل

چهل حدیث خوف و رجاء

تهیه و تدوین: اداره امور فرهنگی آستان قدس رضوی

نویسنده: صادق فتحی آشتیانی

مدیر هنری و طراح گرافیک: رضا باباجانی

صفحه آرایی: محمود بازدار

تذهیب جلد: سیده فهیمه کاظمی

ناشر: انتشارات قدس رضوی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۱

شمارگان: ۳۰۰۰

چاپ: مؤسسه فرهنگی قدس

شابک:

نشانی تهیه کننده: مشهد، حرم مطهر، صحن جامع رضوی

ضلع غربی، اداره امور فرهنگی

تلفن: ۰۵۱۱-۲۰۰۲۵۶۷

صندوق پستی: ۳۵۱-۹۱۷۳۵

حق چاپ محفوظ است.

خوف و رجاء

- ۱ سرآمدِ حکمت
- ۲ خوی پرهیزگاران
- ۳ کانونِ ایمان
- ۴ بلند پایه‌ترین مردم
- ۵ خوف در نهان و آشکار
- ۶ ترس واقعی
- ۷ ترس طولانی
- ۸ نزدیک‌ترین انسان‌ها به خدا
- ۹ کانون خوبی‌ها
- ۱۰ در محضر الهی
- ۱۱ ترسِ عارف
- ۱۲ ترسِ عالم
- ۱۳ ترسِ زاهد
- ۱۴ ترسِ مفید
- ۱۵ قلبِ ترسان
- ۱۶ ترس از نفس
- ۱۷ ترس از گناه
- ۱۸ ترس از گناهان کوچک
- ۱۹ فرار به سوی خدا
- ۲۰ وعده‌ی الهی

مجموعه گل

ترسِ قدرت آفرین	۲۱
ایمنی قیامت	۲۲
میان دو ترس	۲۳
امیدِ دروغین	۲۴
پندِ ماندگار	۲۵
در پناه الهی	۲۶
امیدِ ترس آور	۲۷
سرمایه‌ی گران بها	۲۸
امید، فقط به خدا	۲۹
فضل الهی	۳۰
اندازه‌ی رحمت و خشم الهی	۳۱
بهترین اعمال	۳۲
خوف و رجاء درست	۳۳
خوف و رجاء مؤمن	۳۴
امیدوار و ترسان	۳۵
نور ترس و امید	۳۶
شرط ایمان	۳۷
نشانه‌ی خوف و رجاء واقعی	۳۸
بیراهه	۳۹
امید بدون عمل!	۴۰

پیشگفتار

قدر "مجموعه‌ی گل" مرغ سحر داند و بس...

کلام خاندان عصمت و طهارت علیهم‌السلام چونان آفتابی است که زیستن بشر در ظل انوار آن، رنگی آسمانی می‌گیرد و طعمی الهی می‌یابد.

پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام، روشنگران طریق سعادتند و با هدایت‌های آن بزرگواران، گام‌های موفقیت و سعادت را در زمینه‌های مختلف زندگی می‌توان برداشت.

"مجموعه‌ی گل" عنوان کلی کتب احادیث موضوعی است که به همت محققان و نویسندگان دینی گرد آمده است و در هر کدام از آن به موضوعی خاص پرداخته شده که زوایای مختلف آن از منظر دین مورد مذاقه قرار گرفته است.

در این مجموعه سعی شده است کاربردی‌ترین موضوعات و مباحثی که نیاز بیشتر جامعه است ارائه شود. همچنین تلاش شده تا احادیثی مطرح شود که از حیث سند متقن باشد.

امید است مجموعه‌ی حاضر، بهانه‌ای شود تا فعالیت‌های گسترده‌ای در نشر آموزه‌های خاندان نور ﷺ انجام گیرد و جامعه اسلامی سرشار از معارف بلند اهل بیت ﷺ گردد.

آستان قدس رضوی
معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
اداره‌ی امور فرهنگی

مقدمه

"خوف" یعنی ترسیدن از خدا و پرهیز از گرفتار شدن به عذاب الهی و "رجاء" یعنی امیدواری به رحمت حضرت حق.

"خوف و رجاء" یا "بیم و امید" دو صفت از صفات خوب مؤمنان است. اهل ایمان نه خود را از غضب و عذاب خداوند ایمن می‌دانند و نه از رحمتش مأیوس و ناامید می‌گردند. توازن این بیم و امید، ضامن تکامل معنوی انسان است و در مقابل؛ غلبه‌ی خوف بر امید، انسان را به یأس و سستی می‌کشاند و غلبه‌ی رجاء و طمع بر خوف، انسان را به غرور و غفلت و او می‌دارد ولی به وسیله‌ی دو بال بیم و امید، انسان می‌تواند به آسمان سعادت پرواز کند و مسیر تکامل را طی نماید.

خداوند درباره‌ی بندگان مؤمن و مخلص خود چنین می‌فرماید:

«تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَ طَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ؛ پهلوهایشان از بسترها

در دل شب دور می شود (و به پا می خیزند و رو به درگاه خدا می‌آورند) و پروردگار خود را با بیم و امید می خوانند و از آنچه به آنان روزی داده ایم انفاق می کنند»^۱.

در روایات پیامبر اکرم ﷺ و ائمه طاهرين عليه السلام نیز مقام خوف و ترس از ذات اقدس الهی مورد توجه قرار گرفته است.

در روایاتی که بخشی از آنها خواهد آمد خوف را با اوصافی چون:

سرآمد حکمت، کانون خوبی و ایمان و خوی پرهیزکاران توصیف فرموده‌اند و مؤمن خائف از خدا را بلند پایه‌ترین مردم، نزدیک‌ترین بندگان به خدا در روز قیامت، عارف و عالم به مقام الهی و زاهد واقعی شمرده‌اند.

البته در همین روایات، منظور از خوف و ترس را ترس از گناه و معصیت دانسته‌اند که در واقع ترس از نفس انسان است؛ نه ترس از خدا.

---

۱. سوره‌ی مبارکه‌ی سجده، آیه‌ی ۱۶.

از سویی خوف آنجا ارزشمند است و جزو فضایل انسانی قلمداد می‌گردد که باعث پرهیز و دوری از گناه و طغیان باشد و گرنه کسی که در زبان، خود را خائف می‌داند ولی از معصیت فروگذار نیست؛ در حقیقت خود را مسخره کرده است.

در مورد رجاء و امیدواری به ذات اقدس الهی نیز خداوند در مورد گروهی از شایستگان و بندگان صالح می‌فرماید:

«يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَ يَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ؛ از عذاب آخرت می‌ترسد و به رحمت پروردگارش امیدوار است»^۱.

منظور از امید و رجاء نیز این است که انسان در هیچ وضعیت و جایگاهی نباید از عفو و بخشش الهی مأیوس شود و به بیراهه‌ی یأس و وادی ناامیدی درافتد.

در احادیث دُرربارِ خداوندانِ خرد و دانایی، رجاء سرمایه‌ی واقعی انسان‌ها دانسته شده که

---

۱ . سوره‌ی مبارکه‌ی زمر، آیه‌ی ۹.

باعث می‌شود بسان ذخیره‌ی انرژی و نشاط، انسان را به عفو و بخشش الهی و رسیدن به مقام قرب، کمک و مساعدت نماید و البته مؤمن را از رجائی که باعث غرور و بی‌اعتنائی به تلاش و عبادت گردد بر حذر داشته‌اند و آن را "رجاء کاذب" شمرده‌اند.

آنچه از آموزه‌های معارف اهل بیت علیهم‌السلام فهمیده می‌شود؛ تعادل خوف و رجاء است.

منظور از اجتماع خوف و رجاء، بهره‌مندی آدمی از این دو ویژگی درونی است. به طوری که تعادل درونی خود را به طور مداوم حفظ کند و هرگاه غرور و غفلت دامنگیر او شد، خوف و ترس، سراسر وجودش را فرا گیرد و هرگاه ناامیدی و افسردگی دامنگیر او شد، رجاء و امید به رحمت، دل او را لبریز کند؛ مانند کوهنوردی که در حال صعود از کوه باید هم بیم از سقوط داشته باشد و احتیاط کند، و هم امیدوار به صعود همراه با سلامتی باشد تا از راه باز نایستد.

امید که همه‌ی دوستداران مکتب اهل بیت علیهم‌السلام

با استفاده از زلال معارف ایشان، راه کمال و
سعادت دنیا و آخرت را به سلامت طی کنند...
چنین باد!

صادق فتحی آشتیانی

۱ سرآمدِ حکمت

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— رَأْسُ الْحِكْمَةِ مَخَافَةُ اللَّهِ.

— سرآمد حکمت، ترس از خداست.

۲

خوی پرهیزگاران

قَالَ عَلِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

الْخَشْيَةُ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ شِيْمَةُ الْمُتَّقِينَ.

ترس از عذاب خدا، خوی پرهیزگاران است.

۳
کانون ایمان

— قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

— خَشْيَةُ اللَّهِ جِمَاعُ الْإِيمَانِ.

— ترس از خدا، کانون ایمان است.

۴

بلند پایه‌ترین مردم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

أَعْلَى النَّاسِ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللَّهِ أَخْوَفُهُمْ مِنْهُ.

بلند پایه‌ترین مردم نزد خدا، ترسان‌ترین آن‌ها از اوست.

خوف در نهان و آشکار

قَالَ عَلِيُّ عليه السلام:

- فِي وَصِيَّتِهِ لِابْنِهِ الْحَسَنِ عِنْدَ الْوَفَاةِ -
أَوْصِيكَ بِخَشْيَةِ اللَّهِ فِي سِرِّ أَمْرِكَ وَ
عَلَانِيَتِكَ.

- در وصیت خود به هنگام وفات به فرزندش
امام حسن عليه السلام فرمود: - تو را وصیت می‌کنم که
در نهان و آشکار از خدا بترسی!

۶

ترس واقعی

— قَالَ عَلِيُّ رضي الله عنه:

— إِحْذَرُوا مِنَ اللَّهِ مَا حَذَّرَكُمْ مِنْ نَفْسِهِ،
وَإِخْشَاؤُهُ خَشِيَّةٌ يَظْهَرُ أَثَرُهَا عَلَيْكُمْ.

— از خدا برحذر باشید؛ چنان‌که او شما را از
خودش برحذر داشته است و از او بترسید؛
آن‌گونه که آثار آن در شما آشکار شود.

ترس طولانی

قَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

اسْتَعِينُوا عَلَيَّ بَعْدَ الْمَسَافَةِ بِطُولِ الْمَخَافَةِ.

برای پیمودن راه دراز سفر آخرت، از ترس طولانی از خدا و عذاب آخرت کمک بگیرید.

نزدیک‌ترین انسان‌ها به خدا

— قَالَ عَلِيٌّ رضي الله عنه:

— إِنَّ اللَّهَ إِذَا جَمَعَ النَّاسَ نَادَى فِيهِمْ مُنَادٍ: أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ أَقْرَبَكُمْ إِلَيَّ يَوْمَ مِنَ اللَّهِ أَشَدُّكُمْ مِنْهُ خَوْفًا.

— آن‌گاه که خداوند در روز قیامت مردم را گرد آورَد، آواز دهنده‌ای در میان آنان ندا دهد که: ای مردم! امروز نزدیک‌ترین شما به خداوند کسی است که در دنیا بیش از همه، خدا ترس بوده است.

کانون خوبی‌ها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

جَمَاعُ الْخَيْرِ خَشِيَةُ اللَّهِ.

کانون خوبی‌ها، ترس از خداست.

در محضر الهی

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

خَفِ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ كُنْتَ لَا تَرَاهُ فَإِنَّهُ
يَرَاكَ، فَإِنْ كُنْتَ تَرَى أَنَّهُ لَا يَرَاكَ فَقَدْ كَفَرْتَ
وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهُ يَرَاكَ ثُمَّ اسْتَرْتَّ عَنْ
الْمُخْلُوقِينَ بِالْمَعَاصِي وَبَرَزْتَ لَهُ بِهَا فَقَدْ
جَعَلْتَهُ فِي حَدِّ أَهْوَنِ النَّاطِرِينَ إِلَيْكَ.

از خدا چنان بترس که گویی او را می‌بینی؛ چه،
اگر تو او را نمی‌بینی، او تو را می‌بیند. اگر فکر
کنی که او تو را نمی‌بیند، هر آینه کافر شده‌ای
و اگر بدانی که او تو را می‌بیند و با این حال،
دور از چشم مردم و در برابر دیدگان خدا گناه
کنی، بی‌گمان او را در حدّ پست‌ترین بینندگان
خود قرار داده‌ای.

۱۱ ترسِ عارف

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— مَنْ كَانَ بِاللَّهِ أَعْرَفَ كَانَ مِنَ اللَّهِ أَخْوَفَ.

— هر که خداشناس تر باشد؛ خدا ترس تر است.

۱۲

ترسِ عالم

— قَالَ عَلِيُّ ؓ:

— أَعْلَمُ النَّاسِ بِاللَّهِ سُبْحَانَهُ أَخَوْفُهُمْ مِنْهُ.

— عالم ترین مردم به خداوند سبحان، ترسان ترین آنها از اوست.

— شرح غرر الحکم، ج ۲، ص ۴۲۳، ح ۳۱۲۱

ترس زاهد

قَالَ الصَّادِقُ (ع):

مَنْ عَرَفَ اللَّهَ خَافَ اللَّهَ وَ مَنْ خَافَ اللَّهَ سَخَتْ
نَفْسُهُ عَنِ الدُّنْيَا.

آن که خدا را شناخت، از خدا ترسید و آن که از
خدا ترسید، دل از دنیا برکند.

۱۴

ترس مفید

قَالَ الْبَاقِرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

لَاخَوْفَ كَخَوْفٍ حَاجِزٍ وَلَا رَجَاءَ كَرَجَاءٍ

مُعِينٍ.

هیچ ترسی چون ترسِ بازدارنده [از گناه و کیفر شدن] و هیچ امیدی چون امیدِ یاری‌کننده [بر کار نیک و رسیدن به ثواب الهی] نیست.

۱۵ قلبِ ترسان

— قَالَ الصَّادِقُ (ع):

— إِنَّ حُبَّ الشَّرَفِ وَ الذُّكْرِ لَا يَكُونَانِ فِي
قَلْبِ الخَائِفِ الرَّاهِبِ.

— محبت شهرت و انگشت‌نمایی در دل کسی که
از خدا بیمناک و ترسان باشد، نخواهد بود.

۱۶

ترس از نفس

— قَالَ عَلِيُّ ؓ:

— لَا تَخَافُوا ظُلْمَ رَبِّكُمْ، وَ لَكِنْ خَافُوا ظُلْمَ
أَنْفُسِكُمْ.

— از ستم پروردگارتان نترسید؛ زیرا او به کسی ستم
نمی‌کند، بلکه از ستم خود بر خویش بترسید!

— شرح غرر الحکم، ج ۶، ص ۲۷۶، ح ۱۰۲۳۴

۱۷ ترس از گناه

— قَالَ عَلِيُّ ؓ:

— لَا يَرْجُونَ أَحَدًا مِنْكُمْ إِلَّا رَبَّهُ وَ لَا يَخَافَنَّ إِلَّا ذَنْبَهُ.

— هیچ یک از شما نباید جز به پروردگار خویش امید بندد و جز از گناه خویش بترسد.

۱۸

ترس از گناهان کوچک

— قَالَ الرَّضَا عليه السلام:

— مَنْ لَمْ يَخَفِ اللَّهَ فِي الْقَلِيلِ لَمْ يَخَفْهُ فِي الْكَثِيرِ.

— کسی که در گناه اندک از خدا نترسد؛ در گناه بسیار هم از او نمی ترسد.

فرار به سوی خدا

قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

إِذَا خِفْتَ الْخَالِقَ فَارْتَبِئْ إِلَىٰ إِلَهِهِ، إِذَا خِفْتَ
الْمَخْلُوقَ فَارْتَبِئْ مِنْهُ.

هرگاه از آفریدگار بترسی؛ به سوی او گریزی و
هرگاه از مخلوق بترسی؛ از وی بگریزی.

۲۰

وعدہی الہی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

مَنْ عَرَضَتْ لَهُ فَاحِشَةٌ أَوْ شَهْوَةٌ فَاجْتَنَبَهَا
مِنْ مَخَافَةِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ،
وَ آمَنَهُ مِنَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ.

هر که با عملی زشت یا خواهشی نفسانی
روبه‌رو شود و از ترس خداوند عزوجل از آن
دوری کند؛ خداوند، آتش را بر او حرام گرداند
و از ترس و وحشت بزرگ (روز قیامت) در
امانش دارد.

من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۱۴

۳۳

۲۱ ترسِ قدرتِ آفرین

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

مَنْ خَافَ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ خَافَ مِنْهُ كُلَّ شَيْءٍ،
وَمَنْ لَمْ يَخَفِ اللَّهَ أَخَافَهُ اللَّهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ.

هر که از خداوند عزوجل بترسد؛ همه ی اشیاء
از او بترسند و هر که از خدا نترسد؛ خداوند او
را از همه چیز بترساند.

ایمنی قیامت

— قَالَ الْحُسَيْنُ عليه السلام:

— لَا يَأْمَنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا مَنْ خَافَ اللَّهَ فِي الدُّنْيَا.

— در روز رستاخیز ایمن نیست؛ مگر کسی که در دنیا از خداوند ترسان باشد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع):

المؤمنُ بينَ مخافتينِ: ذنبٌ قد مضى لا
يَدْرِي مَا صَنَعَ اللهُ فِيهِ، وَ عُمْرٌ قد بقِيَ لا
يَدْرِي مَا يَكْتَسِبُ فِيهِ مِنَ المَهَالِكِ، فَهُوَ لا
يُصْبِحُ إِلَّا خَائِفًا وَ لا يُصْلِحُهُ إِلَّا الخَوْفُ.

مؤمن میان دو ترس به سر می‌برد: گناهی که در گذشته کرده است و نمی‌داند خدا با آن چه کرده است [و آن را بخشیده یا نه!] و عمری که باقی مانده است و نمی‌داند در آن مدت چه گناهان مهلکی مرتکب خواهد شد؛ بنابراین، مؤمن پیوسته ترسان است و جز ترس اصلاحش نکند.

امید دروغین

- قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام - فِيمَنْ يَدَّعِي أَنَّهُ رَاجٍ - :
يَدَّعِي بَزَعْمِهِ أَنَّهُ يَرْجُو اللَّهَ كَذَبَ وَ الْعَظِيمِ!
مَا بِاللَّهِ لَا يَتَبَيَّنُ رَجَاؤُهُ فِي عَمَلِهِ؟! فَكُلُّ مَنْ
رَجَا عُرِفَ رَجَاؤُهُ فِي عَمَلِهِ.

- امام علی عليه السلام - درباره‌ی کسی که مدعی امیدوار بودن است - فرمود:
به گمان خود ادعا می‌کند که به خدا امید دارد؛
به خدای بزرگ قسم که دروغ می‌گوید و گرنه
چرا امیدواری او در کردارش پیدا نیست؟ چه،
هر که امیدوار باشد؛ امید او از کردارش معلوم
می‌شود.

نهج البلاغه، خطبه‌ی ۱۶۰

لَا تَكُنْ مِمَّنْ يَرْجُو الْآخِرَةَ بغيرِ الْعَمَلِ وَ
يُرْجَى التَّوْبَةَ بِطُولِ الْأَمَلِ، يَقُولُ فِي الدُّنْيَا
بِقَوْلِ الزَّاهِدِينَ وَ يَعْمَلُ فِيهَا بِعَمَلِ الرَّاعِبِينَ.

چونان کسی مباش که بدون عمل، به آخرت
امید دارد و با آرزوهای دراز، توبه را به تأخیر
می اندازد. در نکوهش دنیا چون پارسایان سخن
می گوید، اما رفتارش رفتار دنیاخواهان است.

در پناه الهی

قَالَ السَّجَّادُ عليه السلام:

وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ دُعَاءِ مَحْجُوبٍ، وَ رَجَاءِ
مَكْذُوبٍ، وَ حَيَاءِ مَسْلُوبٍ، وَ اِحْتِجَاجِ مَغْلُوبٍ،
وَ رَأْيِ غَيْرِ مُصِيبٍ.

و به تو پناه می‌برم از دعای رد شده، امید دروغ
شمرده شده، شرم دریده شده، استدلال شکست
خورده و نظر نادرست!

۲۷ امید ترس آور

— قَالَ الْبَاقِرُ :

— إِيَّاكَ وَ الرَّجَاءَ الْكَاذِبَ، فَإِنَّهُ يُوقِعُكَ فِي
الْخَوْفِ الصَّادِقِ.

— از امید دروغین بپرهیز که تو را گرفتار ترس
حقیقی می کند.

سرمایه‌ی گران بها

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— أَوْصِيكُمْ بِخَمْسٍ لَوْ ضَرَبْتُمْ إِلَيْهَا آبَاطَ
الإِبْلِ لَكَانَتْ لِدَلِكِ أَهْلًا: لَا يَرْجُونَ أَحَدٌ
مِنْكُمْ إِلَّا رَبَّهُ، وَلَا يَخَافَنَّ إِلَّا ذَنْبَهُ... .

— شما را به پنج چیز سفارش می‌کنم که اگر برای
رسیدن به آن‌ها بر پشت شتران بنشینید و به
همه‌جا سفر کنید؛ شایسته و بجاست: هیچ‌یک
از شما جز به پروردگار خویش امید نیندد و جز
از گناه خود نترسد... .

امید، فقط به خدا

قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

اجْعَلُوا كُلَّ رَجَائِكُمْ لِلَّهِ سُبْحَانَهُ وَ لَا تَرْجُوا
أَحَدًا سِوَاهُ، فَإِنَّهُ مَا رَجَا أَحَدٌ غَيْرَ اللَّهِ تَعَالَى
إِلَّا خَابَ.

هر چه امید دارید، به خدای سبحان داشته باشید
و به کسی جز او امید مبندید؛ زیرا هیچ کس، به
غیر خداوند متعال امید نبست، مگر آن که نومید
بازگشت.

۳۰

فضل الهی

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— كُنْ لِمَا لَا تَرْجُو أَرْجَى مِنْكَ لِمَا تَرْجُو؛
فَإِنَّ أَخِي مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ ذَهَبَ لِيَقْتَبِسَ
نَارًا فَكَلَّمَهُ رَبُّهُ عَزَّوَجَلَّ.

— به آنچه امیدش را نداری امیدوارتر باش از آنچه به آن امید داری؛ چه، برادرم موسی بن عمران رفت که آتش بیاورد، اما خداوند عزوجل با او سخن گفت.

اندازه‌ی رحمت و خشم الهی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

لَوْ تَعْلَمُونَ قَدْرَ رَحْمَةِ اللَّهِ لَا تَكَلَّمْتُمْ عَلَيْهَا
وَمَا عَمِلْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا، وَ لَوْ تَعْلَمُونَ قَدْرَ
غَضَبِ اللَّهِ لَظَنَنْتُمْ بَأَن لَّا تَنْجُوا.

اگر اندازه‌ی رحمت خدا را بدانید؛ بر آن تکیه
خواهید کرد و جز اندکی عمل نخواهید کرد
و اگر اندازه‌ی خشم خدا را بدانید؛ خواهید
پنداشت که هرگز نجات نمی‌باید.

خوف و رجاء

بهترین اعمال

— قَالَ عَلِيُّ عليه السلام:

— خَيْرُ الْأَعْمَالِ اعْتِدَالُ الرَّجَاءِ وَالْخَوْفِ.

— بهترین کارها، برابر بودن بیم و امید است.

— شرح غرر الحکم، ج ۳، ص ۴۴۵، ح ۵۰۵۵

خوف و رجاء درست **۳۳**

قَالَ عَلِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

خَفُ رَّبِّكَ خَوْفًا يَشْغَلُكَ عَنْ رَجَائِهِ، وَارْجُهُ
رَجَاءً مَنْ لَا يَأْمَنُ خَوْفَهُ.

از پروردگارت چنان بترس که تو را از امید بستن
به او باز دارد و چونان کسی به او امید بند که
امیدش خالی از ترس نیست.

خوف و رجاء مؤمن

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَخَافَ اللَّهَ خَوْفًا كَأَنَّهُ يُشْرِفُ
عَلَى النَّارِ وَيَرْجُوهُ رَجَاءً كَأَنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

سزاوار است که مؤمن از خداوند چنان بترسد
که گویی بر لبه‌ی دوزخ قرار دارد و به او چنان
امیدوار باشد که گویی اهل بهشت است.

— قَالَ الصَّادِقُ (ع):

— اِرْجُ اللَّهَ رَجَاءً لَا يُجَرِّتُكَ عَلَيَّ مَعَاصِيهِ،
وَخَفِ اللَّهَ خَوْفًا لَا يُؤْيِسُكَ مِنْ رَحْمَتِهِ.

— به خداوند چنان امیدوار باش که تو را بر انجام
گناهان بی پروا نکند و از خدا چنان بترس که تو
را از رحمت او نومید نسازد.

نور ترس و امید

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

كَانَ أَبِي عليه السلام يَقُولُ: إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَفِي قَلْبِهِ نُورَانِ: نُورٌ خَيْفَةٌ وَنُورٌ رَجَاءٌ، لَوْ وُزِنَ هَذَا لَمْ يَزِدْ عَلَى هَذَا، وَ لَوْ وُزِنَ هَذَا لَمْ يَزِدْ عَلَى هَذَا.

پدرم عليه السلام می فرمود: هیچ بنده‌ی مؤمنی نیست مگر آن که در دلش دو نور است؛ نور ترس و نور امید، که اگر هر یک از آنها را وزن کنی بر دیگری فزونی نیابد.

شرط ایمان ۳۷

قَالَ الصَّادِقُ (ع):

لَا يَكُونُ الْعَبْدُ مُؤْمِنًا حَتَّى يَكُونَ خَائِفًا رَاجِيًا،
وَلَا يَكُونُ خَائِفًا رَاجِيًا حَتَّى يَكُونَ عَامِلًا لِمَا
يَخَافُ وَيَرْجُو.

بنده، مؤمن نباشد؛ مگر آن‌گاه که بیمناک و امیدوار باشد و بیمناک و امیدوار نباشد؛ مگر آن‌گاه که بیم و امید، او را به عمل کشاند.

نشانه‌ی خوف و رجاء واقعی

— قَالَ عَلِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

— كُلُّ رَاجٍ طَالِبٌ وَكُلُّ خَائِفٍ هَارِبٌ.

— هر امیدواری جوینده است و عمل می‌کند و هر بیمناکی گریزان است از آنچه می‌ترسد.

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام :

...هُؤُلَاءِ قَوْمٌ يَتَرَجَّحُونَ فِي الْأَمَانِيِّ كَذَبُوا
لَيْسُوا بِرَاجِعِينَ، إِنَّ مَنْ رَجَا شَيْئًا طَلَبَهُ وَ مَنْ
خَافَ مِنْ شَيْءٍ هَرَبَ مِنْهُ.

امام صادق عليه السلام - درباره‌ی کسانی که به امید رحمت

خدا تا دم مرگشان گناه می‌کنند - فرمود:

این‌ها مردمانی هستند که در آرزوها و خیالات
خود غرق اند. دروغ می‌گویند، آن‌ها امیدوار
نیستند؛ زیرا هر که به چیزی امید داشته باشد، در
طلب آن می‌کوشد و هر که از چیزی بترسد، از
آن می‌گریزد.

۴۰

امید بدون عمل!

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— الْعَجَبُ مِمَّنْ يَخَافُ الْعِقَابَ فَلَمْ يَكُفَّ، وَ
رَجَا الثَّوَابَ فَلَمْ يَتُبْ وَيَعْمَلْ!

— تعجب است از کسی که از کیفر می ترسد ولی
از گناه باز نمی ایستد، و به پاداش امید دارد اما
توبه و عمل نمی کند!

مجموعه گل

- مؤمن
  - صبر
  - گناه
  - صله‌ی رحم
  - توبه
  - راستگویی
  - سخاوت و انفاق
  - خوف و رجاء
  - ذکر
  - اخلاص
  - توکل
  - دروغ
  - فرزندان
  - نماز
  - حیا
  - ازدواج
  - ادب
  - انتظار فرج
  - غدیر
  - معاشرت
  - حُسن ظن
  - سوء ظن
  - لقمه
  - همنشین
  - جلوه‌ی جلال
  - جلوه‌ی جمال
  - راه و همراه
  - برکت
  - همسایه
  - بلا
  - سکوت و کلام
  - نماز شب
  - حب اهل بیت علیهم‌السلام
  - معیارها
  - نشاط و غم
  - حُسن خُلق
  - دو گوهر
  - تهذیب
  - ساده‌زیستی
  - کلام وحی
-

